

Verhaalsrecht van schuldeisers op roerende goederen die hun schuldenaar in detentie heeft

Preadvies van Prof. Mr. G. van Hecke

Inleiding: Het verhaalsrecht van de schuldeisers.

Schuldeisers hebben een verhaalsrecht op alle goederen van hun schuldenaar¹.

Op deze door art. 7 Hypotheekwet verkondigde regel vormen de onbeslagbare voorwerpen een uitzondering². Een lijst van de onbeslagbare zaken vindt men in de artt. 581, 582 en 592 W. B. Rv.

Het verhaalsrecht wordt uitgeoefend door het beslag in zijn diverse vormen. Door het beslag ontstaat voor de schuldenaar een verbod het goed te vervreemden of er aan een andere schuldeiser een voorrecht op toe te kennen³. Maar door het beslag verkrijgt de beslagleggende schuldeiser zelf geen voorrecht op het goed⁴. Andere schuldeisers kunnen inderdaad tot aan de distributie concurrerende aanspraken op het met beslag getroffen goed laten gelden⁵.

Met betrekking tot handelaars is ook het faillissement mogelijk dat een collectieve inbeslagneming van het gehele beslagbare vermogen betekent.

Revindicatie (in de verhouding eigenaar—houder).

De eigenaar kan zijn zaak revindiceren tegenover hem die ze onder zich heeft.

Waar er tussen eigenaar en houder een overeenkomst bestaat, op grond waarvan de houder tot detentie gerechtigd is, is de eigenaar door die overeenkomst gebonden en kan hij, om de teruggave te bekomen, slechts optreden binnen de perken van de op de houder wegende verplichting tot teruggave.

Binnen die grenzen heeft de eigenaar de keuze tussen enerzijds een persoonlijke vordering, die gegrond is op de tussen hem en de houder bestaande rechtsverhouding, en anderzijds de zakelijke revindicatie.

Het onderscheid tussen beide vorderingen ligt o.m. hierin dat voor de

¹ DEKKERS, Handboek van Burgerlijk recht I, nr. 822.

² DEKKERS nr. 828.

³ aldus Répertoire Pratique du Droit Belge, XI, Saisie nr. 37.

⁴ DE PAGE-DEKKERS, Traité élémentaire de droit civil belge, VI, nr. 746.

⁵ L. VAN BAUWEL, Handboek van het Burgerlijk Procesrecht, III, p. 87—88.

revindicatie de eiser bewijzen moet dat hij de eigenaar is van de gevindi-
ceerde zaak.

Vermeld moge ook worden dat de revindicatie niet door verjaring
getroffen kan worden zolang de houder zich niet op *usucapio* beroepen
kan ¹.

Revindicatie (in de verhouding eigenaar-beslagleggende schuldeiser).

Vóór het beslag is de schuldeiser gebonden aan de vermogenswis-
selingen van zijn schuldenaar, waartegen hij slechts uitzonderlijk door
middel van de *actio pauliana* kan opkomen.

Na het beslag rijst de vraag of de rechtstoestand van de schuldeiser nog
steeds van dié aard is, dat hij de door zijn schuldenaar gestelde rechts-
handelingen moet erkennen, dan wel of hij tegenover de medecontract-
tanten van zijn schuldenaar een eigen recht kan laten gelden op de met
beslag getroffen goederen.

Over deze theoretisch belangrijke vraag schijnt er in het Belgisch recht
geen diepgaand onderzoek te zijn gevoerd.

Vast staat evenwel dat, indien er theoretische bezwaren kunnen
bestaan tegen het onttrekken van met beslag getroffen goederen door
een medecontractant van de schuldenaar, dergelijke bezwaren niet
kunnen tegengehouden worden aan de eigenaar die bij wijze van revin-
dicatie optreedt ².

Dit is dan de praktische oplossing voor gevallen zoals de volgende.
Waar door een schuldeiser beslag gelegd werd op voorwerpen die aan
zijn schuldenaar in pand gegeven werden, zal de eigenaar van die voor-
werpen ze zakelijk kunnen revindiceren, ook al zou men aarzelen om ze
door de commissionnair die ze in pand gaf te laten teruggeisen. Waar bij
een garagist beslag gelegd werd op een ter reparatie toevertrouwde auto,
zal de eigenaar zijn wagen kunnen revindiceren, ook al zou men aarzelen
om de wagen te laten teruggeisen door de huurder die hem aan de repara-
teur toevertrouwde.

Revindicatie (in de verhouding eigenaar-failliete boedel).

Vóór het faillissement geldt hetzelfde als hierboven betoogd, met de
opmerking dat de mogelijkheden voor de *actio pauliana* nu ruimer zijn
opgesteld ³.

Revindicatie na het faillissement vindt men in de artt. 566—569
Faillissementswet vermeld in verband o.m. met het incasso-endossement
en de revindicatie van de committent. Vast staat dat deze wettelijke
regeling niet beperkend mag opgevat worden ⁴. Alle eigenaars mogen
na het faillissement revindiceren ook buiten de commissieverhouding.

¹ DEKKERS, I, nr. 846 en 1662.

² Aan de mogelijkheid van revindicatie na beslag wordt niet getwijfeld (VAN BAUWEL III
88—89).

³ art. 444—448 Faillissementswet.

⁴ NAMUR, Code de commerce, III, nr. 2022; L. FREDERICQ, *Traité de droit commercial*
belge, VIII, p. 669.

Aldus gevonnist in verband met door een bankier opgezonden gelden die niet in handen van de gefailleerde waren gekomen¹.

Door het faillissement van de houder wordt de rechtspositie van de eigenaar niet verzwakt. De rechtsmiddelen die de eigenaar tegen de houder ter beschikking staan kan hij ook tegen de faillissementscurator laten gelden².

De aanwezigheid van de curator brengt echter een verscherpt toezicht mee op de inhoud van de door de schuldenaar gesloten overeenkomsten waaruit het eigendomsrecht van een derde moet blijken, dit ter bestrijding van overeenkomsten waardoor, met omzeiling van de wettelijke voorschriften over de inpandgeving, ten voordele van een schuldeiser een bezitloos pand zou zijn gevestigd³.

Op grond van algemeen-zakenrechtelijke overwegingen is de revindicatie slechts mogelijk met betrekking tot species-goederen, niet bij soortgoederen⁴.

Verder is de revindicatie slechts mogelijk met betrekking tot goederen die bij het intreden van het faillissement in natura voorhanden waren⁵.

De verkoop van species-goederen na het faillissement vermag echter de rechtspositie van de eigenaar niet te verzwakken. Zijn recht krijgt dan de opbrengst van de verkoop tot voorwerp⁶.

Versterkte rechtstoestand van bepaalde schuldeisers.

Op grond van art. 20, 1° Hypotheekwet slaat het voorrecht van de verhuurder op alle voorwerpen (met uitzondering van geld en effecten) die zich in de gehuurde vertrekken bevinden. Hier strekt zich het verhaalsrecht van een bevoorrechte schuldeiser dus uit tot goederen die geen eigendom zijn van zijn schuldenaar.

Aan de zeer ruime omvang van dat verhaalsrecht zijn twee beperkingen gebracht. Goederen waarvan de verhuurder wist (op grond van een mededeling van de eigenaar) of weten moest (op grond van het bedrijf van de huurder) dat zij eigendom zijn van een derde vallen buiten de regel⁷. In geval van onderverhuuring kan het verhaalsrecht op de zich in de aldus verderverhuurde vertrekken bevindende voorwerpen slechts uitgeoefend worden tot beloop van de door de onderhuurder verschuldigde bedragen⁸.

Detentie op grond van wettelijke vertegenwoordiging.

a. De voogd houdt de goederen van een minderjarige of onbekwaam verklaarde, de bewindvoerder de goederen van een afwezige onder zich.

¹ Gent 9 april 1874, Pas. 1874 II 209.

² Gent 21 juni 1923, Belgique Judiciaire 1924, 590.

³ Voorbeeld: Kooph. Brussel 20.6.1914, Jur.comm. Br. 1914, 353.

⁴ De gelden van een bankdeposito kunnen niet geïndiceerd worden, ook niet op grond van het bestaan van een afgezonderde rekening. Aldus Cass. 9.5.1947, Pas. 1947, I, 192.

⁵ FREDERICQ VIII p. 671. De door een gefailleerde effectenmakelaar in pand gegeven effecten kunnen, na te gelde making door de pandhouder, niet geïndiceerd worden (Rb. Kooph. Namen 23.1.1930, Revue des Faillites 1930, p. 60).

⁶ Cass. 25.4.1895, Pas. 1895, I, 163.

⁷ Zie DE PAGE-DEKKERS VII nr. 157.

⁸ Art. 1753 B. W.

Indien een schuldeiser op deze goederen aanspraak maakt, moeten zij in naam van de minderjarige, onbekwaamverklaarde of afwezige ge-revindiceerd worden.

Voor deze revindicatie gelden geen bijzondere voorschriften. Uiteraard is zij, waar het om soortgoederen zoals effecten of meubelen gaat, slechts mogelijk indien de vermenging met de eigen goederen van de voogd of bewindvoerder tegengegaan werd. Daartoe dient de inventaris die bij de ambtsaanvaarding wettelijk opgelegd wordt. Door deze inventaris komt de aanvankelijke samenstelling van het beheerde vermogen vast te staan. Door het beheer van een effectenportefeuille bv. zullen nu veranderingen in het vermogen intreden. Beveiliging van de nieuwe activa is slechts mogelijk indien hier de zaaksvervanging (zakelijke subrogatie) aanvaard wordt. Rechterlijke uitspraken hierover zijn mij niet bekend. In de recente rechtsleer¹ wordt een algemene leer van de zaaksvervanging aanvaard die in dergelijke gevallen uitkomst biedt. Een vereiste daartoe zal wel zijn dat op een of andere manier het beheerde vermogen van het eigen vermogen van de bewindvoerder gescheiden gehouden wordt. Waar het om geld of effecten gaat, zal het openen van een afzonderlijke rekening daartoe doelmatig zijn².

b. In het huwelijk is een scherpe scheiding van de vermogens van man en vrouw in de praktijk wel uitzonderlijk. Afzonderlijke bewijsvoorschriften zijn hier noodzakelijk gebleken.

Buiten het faillissement geeft art. 1499 B. W. de oplossing wanneer de echtgenoten gehuwd zijn onder goederengemeenschap, hoe beperkt (gemeenschap van aanwinsten) de omvang van de gemeenschap ook moge zijn. Alle goederen worden dan vermoed gemeen te zijn indien de vrouw het eigen zijn niet aan de hand van een inventaris of andere gedetailleerde beschrijving kan aantonen³.

Als er tussen de echtgenoten geen gemeenschap bestaat, staat het de schuldeisers van beide echtgenoten vrij beslag te leggen op alle goederen die de echtgenoten samen in de echtelijke woonplaats bezitten⁴. Vindicatie door iedere echtgenoot is dan met alle bewijsmiddelen mogelijk.

Wanneer het faillissement van de man is uitgesproken, geeft de Faillissementswet een dubbele bewijsregeling die voor alle huwelijksvoorwaarden geldt. — *a.* Met betrekking tot de roerende voorwerpen die tot gebruik van de echtgenoten dienen⁵ bepaalt art. 560 dat de vrouw het eigen zijn van ingebrachte of onder kosteloze titel verkregen goederen slechts door een inventaris of andere authentieke akte mag bewijzen. Waar de vrouw het eigen zijn van dergelijke voorwerpen wil bewijzen op

¹ DE PAGE-DEKKERS V nr. 598—602.

² Zie DEKKERS, R. W. 1954—1955, 1332.

³ Details bij DE PAGE-DEKKERS X nr. 1075—1083. Zie o.m. de jurisprudentiële uitzondering voor aandelen op naam.

⁴ Cass. 16 sept. 1954, Pas. 1955 I 3 met advies Proc.-gen. HAYOIT DE TERMICOURT, Rev. crit. jur. b. 1955, 129, m. o. DELVA.

⁵ Naar de heersende opvatting is dit de (beperkte) draagwijdte van art. 560 en vallen b.v. effecten niet onder die bepaling; zie FREDERICQ VIII nr. 507, DE PAGE-DEKKERS X nr. 1371. Er werd gevonnist dat een bedrijfsvoertuig niet onder art. 560 viel: Luik 17 jan. 1914, Pas. 1914 II 203.

grond van een verkrijging onder bezwarende titel, is dat bewijs echter met alle bewijsmiddelen toegelaten¹. — *b.* Met betrekking tot alle andere roerende goederen vestigt art. 555 een vermoeden dat de door de vrouw verkregen goederen door de man betaald werden en daarom als zijn eigendom behandeld moeten worden. Het tegenbewijs mag met alle bewijsmiddelen geleverd worden.

Door rechtshandeling gevestigde detentie (met zakelijke werking).

a. Als eerste geval worde de detentie van de vruchtgebruiker vermeld. De rechtspositie is hier dezelfde als voor de voogd of bewindvoerder. Hier ook zal de vermenging van beide vermogens tegengegaan worden door het opmaken van de aanvanginventaris.

b. Bij de detentie van de pandhouder staan de zaken ook zo.

Voor de burgerlijke inpandgeving is een geschreven akte vereist, waarin de inpandgegeven zaak nauwkeurig omschreven wordt. Daarmede is aan het vereiste van identificatie voldaan.

Het handelspand kan zonder geschreven akte tot stand komen. De identificatie van de inpandgegeven zaak zal de vindicerende pandgever dan met alle bewijsmiddelen kunnen doen.

c. In deze categorie behoort ook de fiduciaire eigendom.

Een zakelijke splitsing van het eigendomsrecht in fiduciaire en beneficiaire eigendom kent het Belgisch recht echter niet. De verplichtingen van de fiduciaris tegenover de rechthebbende zijn van persoonlijke aard. Naar buiten is de fiduciaris volwaardige eigenaar.

De zaak waarop de fiduciaire rechtsverhouding slaat is eigendom van de fiduciaris en staat voor zijn schulden in. De belanghebbende is met betrekking tot die zaak een gewone schuldeiser die in samenloop komt met de andere schuldeisers.

Tot heden is de trustgedachte het Belgisch recht nog niet binnengedrongen en bestaat er geen mogelijkheid van doelmatige bescherming van de rechthebbende tegenover de schuldeisers van de trustee. Zo werd onlangs nog gevonnist dat waar een schuldenaar aan zijn advocaat een bedrag overhandigd had om aan zijn schuldeiser overgemaakt te worden, deze schuldeiser geen zakelijk recht op dat bedrag kon laten gelden².

In verband met aan de notarissen toevertrouwde gelden moet gewezen worden op de door art. 1 K. B. 14 december 1935 gevestigde verplichting de voor rekening van derden ontvangen sommen binnen uiterlijk drie maanden op een aparte bankrekening te storten. De rekening moet op naam van de notaris maar onder een afzonderlijke vermelding geopend worden. In de bedoeling van de opstellers van het Koninklijk Besluit zou hierdoor de vindicatie door de belanghebbende verzekerd zijn³. Mij is niet bekend dat deze verwachtingen in de praktijk niet zouden bewaarheid zijn.

¹ Art. 224e B. W. Zie Brussel 12 juni 1937, Belg. jud. 1937, 483.

² Brussel 9 juli 1957, R. W. 1957-58, 455.

³ Répertoire Pratique du Droit Belge VIII Tw. Notaire nr. 319—322.

In de onlangs opgerichte investment-trusts heeft men er zorgvuldig voor gewaakt de detentie van de effecten niet te geven aan de tegenover derden in het beheer optredende fiduciaris maar wel aan een bank die geen andere rol vervult dan bewaarneming¹. Niet de fiduciaris maar een bewaarnemer (cf. infra) houdt de effecten onder zich.

Door rechtshandeling gevestigde detentie (met persoonlijke werking).

a. Bij bewaargeving is de mogelijkheid van revindicatie uitdrukkelijk vermeld door art. 567.

b. Het geval van bruikleen wordt geacht onder de regel van art. 567 Faillissementswet te vallen².

c. Ook op verhuring wordt art. 567 toepasselijk geacht³.

Huurkoop stelt echter bijzondere moeilijkheden die verder onderzocht moeten worden.

Detentie op grond van vertegenwoordiging.

a. Lastgeving en Commissie.

1. Het geval van de verkoopscommissie is uitdrukkelijk bedoeld door art. 567 Faillissementswet.

In het faillissement van de commissie kan de committent dus de koopwaren revindiceren die hij met het oog op verkoop ter beschikking gesteld had.

Zelfs na verkoop door de commissie kan de revindicatie nog uitgeoefend worden op de door de koper verschuldigde prijs (art. 567 lid 2). Na betaling door de koper is geen revindicatie meer mogelijk. Wanneer tussen de commissie en de koper een rekening-courant-verhouding bestaat, is de revindicatie mogelijk tot beloop van het debetsaldo van de rekening op de dag van het faillissement⁴.

2. Art. 566 Faillissementswet regelt het geval van het incasso-endosment. Ook hier is revindicatie mogelijk door de eigenaar van een waardepapier in het vermogen van hem aan wie het papier ter incasso was overhandigd. Hiertoe is vereist dat het endossement melding maakt van de lastgeving tot inning⁵.

In een vergelijkbaar geval werd de revindicatie toegelaten van aandelen die aan een effectenmakelaar waren toevertrouwd ter intekening op nieuwe aandelen⁶.

¹ Hierover: J. M. DIDIER in *Revue de la Banque* 1957, 249—275, 712—725 en 938—957 (meer bepaald p. 257, 274, 721 en 939). Over de Belgische investment trusts raadplege men verder: P. DE BEUS in *Annalen voor Rechtsgel. en Staatswet* XI (1951); J. G. RENAULD in *Revue prat. des sociétés* 1955; P. DE BEUS in *Jaarboek v. h. Vlaams Rechtsgenootschap* III (1957).

² FREDERICQ VIII nr. 469.

³ FREDERICQ *ibid.*

⁴ Aldus FREDERICQ VIII p. 682—684.

⁵ Brussel 20 jan. 1868, Pas. 1873 II 408; Gent 29 april 1926, Pas. 1926 II 146.

⁶ Rb. Kooph. Brussel 11 juni 1931, Pas. 1931 III 204.

Wanneer er tussen de opdrachtgever en zijn lasthebber een rekening-courant verhouding bestaat, is de revindicatie principieel niet mogelijk¹.

3. Niet wettelijk geregeld is de revindicatie door de opdrachtgever van de door een inkoopscissionnaire voor zijn rekening gekochte zaken. Een uitvoerige jurisprudentie laat ze echter toe.

In het faillissement van een effectenmakelaar kunnen de opdrachtgevers de effecten revindiceren die voor hun rekening waren aangekocht maar nog niet doorgeleverd of betaald. Wanneer de effectenmakelaar de aandelen in zijn boeken op naam van de opdrachtgever heeft opgetekend is de vindicatie mogelijk². Het onderbrengen van de aandelen in een op naam van de opdrachtgever aangelegd dossier geldt ook als eigendomsbewijs³. Ook zijn gevallen bekend waarin de vindicatie op grond van vermoedens werd aanvaard⁴.

b. Executeur testamentair.

In een vorige jaarvergadering van de Vereniging werd er op gewezen dat de executeur testamentair in de praktijk van het Belgische erfrecht een bescheiden rol speelt⁵.

Bij zijn ambtsaanvaarding moet hij een inventaris laten opmaken (art. 1031 B. W.). Daarmee is de revindicatie verzekerd althans voor de aanvankelijke samenstelling van de boedel. In verband met de later ingetreden wijzigingen in de boedel moge verwezen worden naar de uiteenzetting over de voogdij (supra p. 6).

c. De instelling van het testamentair bewind is in het Belgische recht niet bekend.

Detentie op grond van overeenkomst.

a. Koop met *pactum reservati dominii*.

Een wettelijke regeling van het eigendomsvoorbehoud is in het Belgisch recht niet te vinden. Wel regelt de Faillissementswet op vrij uitvoerige wijze de toestand van de onbetaalde verkoper. Na de levering kan hij de detentie van de goederen weer tot zich trekken door een zgn. opeising die echter aan strenge voorwaarden gebonden is. Alleen bij contantverkoop is die opeising mogelijk en dan nog slechts binnen de acht dagen na de levering. Een zeer krachtige inperking van de rechten van de verkoper vormt verder de bepaling dat de ontbinding van de koop wegens wanbetaling slechts binnen dezelfde grenzen (dus contantverkoop en instellen van de eis binnen de acht dagen) kan werken tegen de overige schuldeisers van de koper (art. 20, 5°).

Door het faillissement van de koper vervallen zowel het voorrecht

¹ FREDERICQ VIII p. 676.

² Luik 17 februari 1930, *Revue des Faillites* 1930, 105.

³ Luik 17 februari 1930 (twee arresten), *Rev. Faill.* 1930, 19 en 173.

⁴ Rb. Kooph. Brussel 8 maart 1930, *Rev. Faill.* 1930, 296; Rb. Kooph. Brussel 11 juni 1931, Pas. 1931 III 204.

⁵ R. DEKKERS en A. F. VISSER VAN IJZENDOORN, Praeadvies en Gezamenlijk Rapport over Uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen en Vereffenaars van nalatenschappen, 1953.

als de opeising (art. 546 Faillissementswet) en is nog enkel het *stoppage in transitu* (art. 568) mogelijk.

Uit deze strenge bepalingen werd reeds in de vorige eeuw afgeleid dat een beding van eigendomsvoorbehoud niet de strekking kon hebben de rechtstoestand van de verkoper tegenover de overige schuldeisers van de gefailleerde koper boven de wettelijke regeling te verstevigen ¹.

Door de grote vlucht van de afbetalingskoop en het daarmee doorgaans samenhangende eigendomsvoorbehoud kwam na de eerste wereldoorlog nieuw leven in het probleem. In de twintiger jaren ontstond een verdeelde jurisprudentie. In 1928 en 1929 gaven de drie Hoven van Beroep gunstige uitspraken voor de werking tegen derden van het eigendomsvoorbehoud ². In de rechtsleer werd toen het probleem druk besproken en bleken de meningen verdeeld te zijn ³.

Aan die onzekerheid werd een einde gesteld door de Cassatiearresten van 9 februari 1933 ⁴ die aan de clause van eigendomsvoorbehoud elke werking tegen derden ontzegden zodra er, door beslag of faillissement, samenloop ontstond tussen de verkoper en andere schuldeisers van de koper.

Het Cassatiearrest ontleedt de koop met eigendomsvoorbehoud als een koopovereenkomst met onmiddellijke uitwerking waarvan echter een rechtsgevolg, de eigendomsoverdracht, aan een opschortende termijn gebonden wordt. Tussen partijen is een dergelijke clause geldig. Tegenover derden gaat het Hof er echter van uit dat de koper de gekochte voorwerpen daadwerkelijk onder zich heeft en dat zijn schuldeisers gerechtigd zijn op dat schijnbaar vermogen van hun schuldenaar voort te gaan.

In een noot op het arrest ⁵ werden door de latere Eerste Voorzitter van het Hof van Cassatie L. SOENENS twee zeer doeltreffende kritische opmerkingen gemaakt. In de eerste plaats releveerde SOENENS dat het Hof ten onrechte uitging van het *bezit* van de gekochte zaak door de koper, daar het toch duidelijk ging om *detentie*, een houden enkel op grond van de koopovereenkomst en dus voor rekening van de verkoper en met diens toelating. Vervolgens wees SOENENS er op dat het leerstuk van het schijnbaar vermogen van de schuldenaar in het Belgisch recht niet bestond, hetgeen bleek uit het feit dat men er zich nooit op beroepen had in verband met gehuurde, in bewaring genomen of gestolen voorwerpen.

Aan deze dogmatisch volkomen verantwoorde bezwaren heeft de rechtsleer zich echter na 1933 blijkbaar niet meer gestoord. De door het arrest van 9 febr. 1933 verkondigde regel is in de rechtsleer althans tot een rustig bezit geworden. Over de rechtspolitische bezwaren in verband

¹ Cass. 25 jan. 1877, Pas. 1877 I 806; Cass. 2 november 1883, Pas. 1883 I 364.

² Gent 27 april 1928, Pas. 1930 II 166; Brussel 11 jan. 1929, Pas. 1929 II 123; Luik 30 mei 1929, Pas. II 124.

³ Voor de werking van het *pactum* tegen derden: R. VAN LENNEP, R. W. 1932-33, 433; SMITS en THEVENET, Belg. Jud. 1930, 2. Tegen: BERRYER, Belg. Jud. 1930, 283; PIRET, Rev. Faill. 1932, 220.

⁴ Pas. 1933 I 103.

⁵ Belg. Jud. 1933, 178.

met de ontwikkeling van de afbetalingshandel schijnen de betrokken kringen zich ook niet druk gemaakt te hebben.

Toch mag een verbetering verwacht worden. Onlangs werd door de wet van 9 juli 1957 op de afbetalingskoop (art. 30) een publiciteitsregeling in het vooruitzicht gesteld als voorwaarde voor het werken tegenover derden van het beding van eigendomsvoorbehoud.

Intussen betekent de in 1933 gevestigde regel in de praktijk het volgende. Zodra er door beslag of faillissement samenloop van schuldeisers ontstaat kan de verkoper zich op geen andere wettelijke of overeenkomstelijke ontbindings- of eigendomsrechten beroepen dan hem door de Faillissementswet worden toegekend. Op het *pactum reservati domini* mag de verkoper zich niet meer beroepen zodra er faillissement is of de verkochte zaak door een schuldeiser van de koper in beslag genomen werd¹. Vóór elke samenloop kan de schuldeiser zich op het *pactum* beroepen. Maar indien er geen uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde werd bedongen, is het terugnemen van de zaak te construeren als een ontbinding door onderlinge toestemming die door de curator zal kunnen aangevochten worden indien zij na de staking der betalingen plaats vond².

Deze strenge behandeling van de verkoper op afbetaling heeft ook op de huurkoopovereenkomst haar schaduw uitgeworpen. Er bestaat bij de rechtbanken een duidelijke neiging de huurkoop te zien als een mechanisme tot ontduiking van de zoëven geschetste regeling van de afbetalingskoop. De huurkoop wordt dan ook als een vermomde afbetalingskoop behandeld en de rechtspositie van de „verhuurder-verkoper” kan bijgevolg niet beter zijn dan die van de afbetalingsverkoper³. Alleen dan wordt de huurkoop als een *bona fide* huurverhouding behandeld wanneer er tussen de aanvankelijke huur en de daaropvolgende koop een duidelijke scheiding bestaat in die zin dat de huurprijzen kunnen geacht worden met de huurwaarde overeen te stemmen en er daarna voor de uiteindelijke eigendomsverkrijging nog een niet onaanzienlijke bijbetaling verricht moet worden⁴.

b. Verkoop met *constitutum possessorium*.

In het Belgisch recht gaat de eigendomsoverdracht doorgaans de levering vooraf. Bij specieskoop is de eigendomsoverdracht een onmiddellijke uitwerking van het totstandkomen van de overeenkomst. Bij genuskoop is niet enkel het risico maar ook de eigendom gebonden aan de individualisering. Voor de individualisering is de medewerking van de koper niet als dusdanig vereist. Indien de individualisering doorgaans samenvalt met de afgifte voor transport, kan zij ook vroeger plaats vinden b.v. in de magazijnen van de verkoper op voorwaarde dat zij onherroepelijk en controleerbaar is⁵. Gevallen waar de verkoper de

¹ Cass. 23 mei 1946, Pas. I 1946 I 205 met advies Proc.-Gen. CORNIL.

² Rb. Kooph. Antwerpen 14 okt. 1953; R. W. 1953-54, 1361.

³ Brussel 6 dec. 1924, Pas. 1925 II 150; Rb. Kooph. Brussel 8 maart 1941, Jurispr. comm. de Bruxelles 1941, 307.

⁴ PIRET, Belg. Jud. 1937, 329—330; FREDERICQ VIII p. 700.

⁵ Zie hierover mijn noot onder Cass. 3 jan. 1952, Rev. crit. jurispr. b. 1953, 253.

verkochte zaak voor rekening van de koper houdt doen zich in t Belgisch recht dus niet enkel op grond van overeenkomstelijke bedingen maar reeds op grond van de wettelijke regeling voor.

Het is door niemand ooit in twijfel getrokken dat de koper in het faillissement van de verkoper de gekochte zaak, die de verkoper voor zijn rekening was blijven houden, kan vindiceren.

c. Reparateur met retentierecht.

Voor deze situatie bestaat in het Belgisch recht geen uitdrukkelijke regeling.

Er kan aan gedacht worden de reparateursverhouding analogisch te behandelen zoals de bewaarneming of de pandgeving. Zowel de ene als de andere gedachtengang leidt tot het aannemen van revindicatie met alle bewijsmiddelen.

Interversie van bezit tot detentie.

Het voor de praktijk belangrijkste geval is dat van de interversie door ontbinding van de verkrijgingstitel.

Door de ontbinding van de koop treedt interversie in. De koper die zich op bezit kan beroepen¹ wordt nu een eenvoudige houder voor rekening van de verkoper. Indien zij vóór het faillissement of een beslag op de verkochte zaak plaats vindt, heeft de interversie de mogelijkheid van vindicatie tot gevolg.

Waar een uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde bedongen werd waardoor op grond van bepaalde feiten de ontbinding van rechtswege intreedt, volstaat het dat deze feiten zich voor de samenloop voorgedaan hebben². De verkoper moet er echter voor waken de zaak na de ingetreden ontbinding niet te lang ter beschikking van de koper te laten. Zo niet loopt hij het gevaar dat de rechter een verwerking van de ontbinding aanneemt en in de aldus ontstane toestand een ontduiking van de pandvoorschriften ziet³.

Om de gerechtelijke ontbinding (art. 1654 B. W.) tegen derden te doen werken volstaat het dat zij voor de samenloop (beslag of faillissement) aangevraagd werd⁴.

Gestolen goed.

Er wordt niet aan getwijfeld dat de eigenaar van gestolen voorwerpen tegenover de schuldeisers van de dief of vinder evenveel rechten kan laten gelden als tegen de dief of vinder zelf.

Leuven, 17 januari 1958.

Prof. Mr. G. VAN HECKE.

¹ Naar de Belg. jurisprudentie ook wanneer er een *pactum reservati domini* was bedongen. Zie L. CORNIL, Pas. 1946 I 211 voetnoot.

² Cass. 21 maart 1929, Pas. 1929 I 139; Cass. 31 mei 1956, Pas. 1956 I 1051.

³ Zie Brussel 14 nov. 1934, *Rev. Faill.* 1934, 392; Brussel 14 april 1954, *Jurispr. comm. Brux.* 1954, 310.

⁴ Luik 27 juni 1939, *Jur. de la Cour de Liège* 1939, 291; PIRET, Belg. Jud. 1937, 326.

GEZAMENLIJKE VRAAGPUNTEN DER BEIDE PREADVISEURS

1. Hoe dient de bewijskracht van de datum der onderhandse akte tegen derden in het algemeen en tegen beslagleggende schuldeisers in het bijzonder geregeld te worden?
2. Verdient het aanbeveling de bewijslast met betrekking tot de revindicatie van roerende goederen in de wet vast te leggen?
3. Ontstaat er door het beslag een wijziging in de rechtspositie van de beslagleggende schuldeiser tegenover de schuldenaar, met betrekking tot de werking van de door de schuldenaar gestelde rechtshandelingen in en buiten rechte?
In het bijzonder: wordt hij rechtverkrijger?
4. Kan de beslaglegger zich met betrekking tot zijn schuldenaar beroepen op het beginsel dat het bezit van goederen niet op naam legitimerende werking heeft?
5. Kan het bestaan van een apart dossier of bankrekening als een voldoende bewijs voor het eigendomsrecht van een derde gelden?
6. In hoeverre is het gewenst voor het ontstaan van detentieverhoudingen publikatie in een daartoe strekkend register te eisen:
 - a. voor het afgeven in detentie (bruikleen verschaffen, levering met pactum reservati domini etc.);
 - b. voor levering constituto possessorio?
7. Moeten voor de revindicatie na beslag bijzondere procedurevoorschriften (zie art. 456 Ned. Wb. Rv. en art. 608 Belg. Wb. Rv.) bestaan?
8. Moet in faillissement dezelfde regeling gelden als bij een bijzonder beslag?